

"Sebepler çendan nazar-ı zâhirîde ve vücutta müsebbebatla muttasıl ve bitişik görünür. Fakat hakikatte mabeynlerinde uzak bir mesafe var..." devamıyla izah eder misiniz?

"Sebepler çendan nazar-ı zâhirîde ve vücutta müsebbebatla muttasıl ve bitişik görünür. Fakat hakikatte mabeynlerinde uzak bir mesafe var..."

İllyet ve maluliyet: (Determinizm, Nedensellik) hâdiselerin birbirine belirli bir şekilde bağlı olması, her şeyin bir sebebi olması ya da her şeyin bir sebebe bağlanarak açıklanabilir olması, ya da belli sebeplerin belirli neticeleri doğuracağı, aynı sebeplerin aynı şartlarda aynı neticeleri vereceğini iddia eden felsefî bir mefhumdur.

Bu felsefeye göre kâinatta her şey sebeplerin tasarrufunda ve idaresindedir. Allah'ın kâinat üzerindeki tedbir ve tasarrufunu inkâr ediyorlar. Bir nevi sebepleri ilahlaştırıyorlar. Neticeyi sebepten biliyorlar. Risale-i Nur'un en birinci hedefi bu batıl felsefeyi çürütmektir. Risale-i Nur'un ekser parçaları bu fikri kesin ve keskin deliller ile çürütüyor.

Lakin mühim olan bir nokta şudur: Üstad Hazretleri sebepleri inkâr etmiyor; sebeplerin ilahlaştırılmasını reddediyor. Sebepler neticeleri yaratmıyor, sadece onların teşekkül ve yaratılmasında vasıtalık yapıyor. Allah kâinatta sebepler vasıtası ile iş yapıyor. Bu yüzden kâinatta sebepler, bir sünnetullah ve adetullah nevinden sabit ve daimîdirler. Allah bu nizamını bozmuyor, sürekli ve devamlı yapmıştır. Zaten determinist felsefeyi yanılta da bu kanun ve sebeplerin istikrar ve devamlılığıdır. Yani aynı neticenin aynı sebeplerle sürekli beraber olmaları insanların ekserisini yanılmıştır.

Üstad Hazretleri sebeplerin varlığını ve devamlılığını inkâr etmiyor. Hatta Risale-i Nur'un önemli bir delili bu sebeplerin sürekli ve devamlı olmasıdır. Zira kanunların ve sebeplerin sürekli olması bir nizamı gösterir, nizam ise Nazımı akla ispat eder.

Allah sebepleri gayet derecede zayıf ve kuvvetsiz, neticeyi ise gayet derecede kuvvetli ve sanatlı yaratmıştır. Tâ ki insanlar neticeyi sebepten bilmesinler. Yani neticeyi tanzim edip yaratan, sebepler değil, Allah'tır.

Sebeplerin zayıf, sebepten hâsıl olan neticenin kuvvetli olduğuna milyonlarca misal verilebilir. Mesela, bir köy ahalisini bir asker zorla bir yere sevk edebilir. Buradaki

---

sevk kuvveti askerin şahsından değil, askerlik münasebeti ile dayandığı ordu kuvvetinden geliyor. Bu yüzden asker kendi namına değil, ordu namına bu işi yapıyor denilir. Yoksa aksini iddia etmek hamakat olur. Zira bir askerin şahsi kuvveti bu kadar insanı zorla bir yere sevk etmeye yetmez.

Bu misal gibi, tohum ve çekirdek Allah'ın kudretine bir perde, bir sebeptir. Yoksa mucit ve yaratıcı değildir. Çekirdek ve tohumun mahiyeti gayet basit ve zayıf iken, ondan çıkan ağacın mahiyeti ise gayet mükemmeldir. Böyle bir sebebin, böyle bir neticeyi yaratıp, bütün işlerini tedbir ve idare etmesi mümkün değildir. Öyle ise çekirdek ve tohum her şeye kudreti yeten bir Zât'ın memuru ve hizmetkârıdır.

"Sebepten müsebbebin icadına kadar o derece uzaklık var ki, en büyük bir sebebin eli, en ednâ bir müsebbebin icadına yetişemez. İşte, sebep ve müsebbep ortasındaki uzun mesafede, esmâ-i ilâhiye birer yıldız gibi tulû eder. Matlaları, o mesafe-i mâneviyedir. Nasıl ki zâhir nazarda dağların daire-i ufkunda semânın etekleri muttasıl ve mukarin görünür. Halbuki, daire-i ufk-u cibalîden semânın eteğine kadar, umum yıldızların matlaları ve başka şeylerin meskenleri olan bir mesafe-i azîme bulunduğu gibi, esbab ile müsebbebat mabeyninde öyle bir mesafe-i mâneviye var ki, imanın dürbünüyle, Kur'ân'ın nuruyla görünür." (1)

Ağaç sebep meyve ise müsebbeptir. Mesela, elma ağacı sebep elma ise müsebbeptir. Elma ağacı ile elma arasındaki uzak mesafe ya da boşluk ise, ağacın bu harika elmayı yaratmasının imkânsız oluşuna kinayedir.

Mesela, elmada mükemmel bir resim sanatı var, zira çok güleç ve güzel bir şekli bulunuyor. Zahirî sebebi olan ağaçta ise ressamlık kabiliyeti bulunmuyor. Demek ağacın tümünde Allah'ın Musavvir ismi parlıyor ve kendini bize gösteriyor.

Yine elmada mükemmel bir tat ve lezzet bulunuyor. Demek bu lezzeti ve tadı birisi o elmanın içine koyup bize ihsanda bulunmuş. Lakin elma ağacının ikram ve ihsanda bulunacak ne akli var ne şuuru bulunuyor. Demek bu açık mesafede Allah'ın Muhsin ve Kerim isimleri tulu' ediyor. Yani elmanın bu lezzet ve tadını bize ikram eden ağaç değil, ağaç arakasında işleyen Muhsin ve Kerim olan Allah'tır... Misalleri çoğaltabiliriz.

(1) bk. [Sözler, Yirmi Beşinci Söz, İkinci Şule.](#)